

Світанок

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕТАФОР У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ
ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТАФОРИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Метафора як універсальний засіб переосмислення дійсності.....	6
1.2. Різновиди метафоричних конструкцій.....	9
1.3. Політичний дискурс як складне комунікативне явище.....	11
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. МЕТАФОРИ В ПОЛІТИЧНОМУ МОВЛЕННІ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	15
2.1. Особливості перекладу політичної метафори.....	20
2.2. Структурні та семантичні особливості метафор.....	20
2.3. Образний потенціал метафор, їх лінгвокультурні властивості.....	26
Висновки до розділу 2.....	29
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31

ВСТУП

Як відомо, метафору вивчають в поезиці, розглядаючи її як конкретний вид тропів. У лексикології вона слугує джерелом нових значень слів, у філософії – важливим знаряддям пізнання та мислення, а от прагматика досліджує метафору як вид мовного використання. Політичний дискурс – складне комунікативне явище, метою якого є боротьба за владу. Такий тип дискурсу включає текст як вербалізований результат мовлення, контекст – ситуативний і соціокультурний, а також спеціальні мовні засоби, які відповідають цілям і завданням дискурсу. Метафора слугує основним дієвим методом переконання, маніпуляції та передачі експресії. В останні роки, кількість наукових робіт, присвячених функціонуванню метафори в політичному дискурсі, помітно зросло і продовжує зростати. Серед зарубіжних дослідників політичної метафори слід назвати такі імена, як Дж. Лакофф, М. Джонсон, М. Осборн, К. де Ландтсхеер, Р.Д. Андерсон, Х. Келлі-Холмс, А. Ченко, І. Р. Гоцці, Т.А. ван Дейк, Е. МакКормак, П. Чілтон. У вітчизняній лінгвістиці значний внесок у вивчення політичної метафори зробили лінгвісти: Н.Д. Арутюнова, А.Н. Баранов, Е.С. Кубрякова, А.П. Чудінов, Л. Г. Акуленко, В. В. Акуленко. **Актуальність теми дослідження** зумовлена популярністю вживання різних метафоричних конструкцій в сучасному політичному дискурсі, їх образністю, емоційністю, вагомим маніпулятивним потенціалом, необхідністю розглянути певні труднощі, які можуть виникати під час процесу їх перекладу. **Мета дослідження** – дослідити особливості функціонування метафор у сучасному політичному англійському мовленні та розглянути їх перекладацькі властивості. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. дослідити метафору як об'єкт лінгвістичного дослідження та засіб переосмислення дійсності та визначити різновиди метафор;
2. розглянути поняття політичного дискурсу як комунікативного явища;
3. проаналізувати метафору як важливий засіб маніпуляції в англійській мові;

4. визначити основні перекладацькі стратегії політичної метафори;
5. дослідити структурні та семантичні особливості метафори;
6. висвітити образний потенціал метафори, лінгвокультурні особливості.

Об'єктом дослідження наукової роботи є англомовні метафори, важливі особливості їх функціонування та перекладу у сучасній політичній сфері.

Предметом дослідження є семантичні, структурні, образні, лінгвокогнітивні, лінгвокультурні, перекладацькі та прагматичні особливості функціонування метафоричних одиниць у сучасному англомовному політичному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували англомовні промови сучасних політиків та праці відомих вітчизняних та зарубіжних науковців Дж. Лакоффа, М. Джонсона, М. Блека, Н. Д. Арутюнової, А. П. Чудінова, Я. Й. Рецкера, П. Ньюмарка та ін.

Методи дослідження. У роботі було використано загальнонаукові методи, а саме: узагальнення та абстрагування, для встановлення загальних властивостей і ознак метафор в політичному дискурсі, виокремлення найсуттєвіших теоретичних даних, які стосуються дослідницької роботи. Індукцію було використано для визначення напряму проведення розвідки, узагальнення результатів спостереження, щоб зробити акцент на необхідних, закономірних і причинних зв'язках, аналіз — для поділу об'єкта на складові частини з метою їх ретельного вивчення. Нами також було застосовано структурно-семантичний метод, метод суцільної вибірки для здійснення детального аналізу прикладів; порівняльний метод, аналіз словникових дефініцій, дискурсивний аналіз, контекстуальний аналіз. Представлена робота ґрунтується на фундаментальних гуманітарних принципах експланаторності.

Наукова новизна: роботи зумовлена тим, що у ній було здійснено комплексний аналіз англомовних метафор, які функціонують в сучасному політичному дискурсі, висвітлено їх лінгвокогнітивні та лінгвокультурологічні

особливості, які дозволять краще пізнати такі ментально-мовні утворення, вивчено їх властивості під час перекладацького процесу.

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні отриманих результатів дослідження, які є внеском до подальшого аналізу мовних явищ через призму лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного підходів у сучасному мовознавстві. результати дослідження допоможуть поглибити знання щодо функціонування метафоричних конструкцій у вказаній сфері.

Практичне значення полягає у можливості застосування результатів дослідження для проведення лекцій та семінарів з різних дисциплін, а саме: сучасних лінгвістичних досліджень, теорії міжкультурної комунікації, лексикології, стилістики англійської мови, теорії і практики перекладу з основної іноземної мови.

Структура і обсяг роботи: робота складається зі вступу, теоретичного розділу «Метафори як об'єкт лінгвістичного дослідження», який містить чотири підрозділи, висновків до першого розділу, практичного розділу «Метафори в політичному мовленні та специфіка їх перекладу українською мовою», який має чотири підрозділи, висновків до цього розділу, загальних висновків, списку використаної літератури, який налічує 44 джерела.

У вступі обґрунтовано актуальність даної проблеми, сформульовані об'єкт, предмет, матеріал та методи дослідження, визначено мету та завдання дослідження, теоретичне та практичне значення роботи, описано її структуру. Загальний обсяг роботи 30 с.

РОЗДІЛ 1.

МЕТАФОРИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Метафора як універсальний засіб переосмислення дійсності

Перш за все, варто зазначити, що слова, які вжиті в переносному значенні, слугують важливим способом розвитку та збагачення мови, надаючи виразності та яскравості мовленню. Завдяки цьому багато слів сучасної мови набувають різних значень. Відомо, що багато літературознавців, лінгвістів, філософів присвятили свої праці метафоризації мови, але проблема залишається досі складною, оскільки у цьому випадку процеси мислення породжують знання про навколишній світ. Отже, слово «метафора» має широкий спектр визначень, більше того, труднощі у визначенні поняття зумовлені великою кількістю підходів до вивчення даного універсального засобу переосмислення навколишньої дійсності. З середини ХХ ст. метафора починає розглядатися як невід'ємна реалія мислення та механізм понятійної системи, тобто як поняття, що виходить за рамки лінгвістики та літературознавства. На думку вчених, початок метафоричного людського мислення став основою розвитку мови та культури.

Варто розглянути етимологію слова, «метафора» походить від давньогрецького слова, що означає «перенесення, переміщення, віддалення» і визначається у тлумачному словнику як «художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння, а також слово або вираз, ужиті в такий спосіб» [26].

Як відомо, грецький філософ Аристотель є основоположником теорії метафори. У творі «Поетика» (335 рік до н.е.) науковець описав метафору як «перенесення незвичного імені або з роду на вид, або з виду на рід, або з виду на вид, або за аналогією» [1, с. 109] Такий спосіб переосмислення значення предмета базується на подібності, тобто схожості явищ. Відтак, філософ розділяв позитивну та негативну метафору, зважаючи на те, наскільки легко адресат

тексту її зрозуміє. Аристотель одним з перших здійснив класифікацію метафори, що мало значення для подальших досліджень метафори. Вчення Аристотеля сформували теорію підстановки – найбільш ранню теорію походження метафори. У такому випадку, вживається метафоричний вираз замість певного буквального вислову. Вчені, які продовжили працювати за таким підходом, вважали, що мовець застосовує метафору для висловлення ідей, які можна висловити так само буквально, а саме неметафоричними засобами, однак, в такому разі, не так ефективно та цікаво. Така теорія була неодноразово піддана критиці [14, с. 249-252]. Багато років метафору, яка прийшла з риторики сприймали як прикрасу, водночас інші стверджували, що це лише особливий прийом для поетичного та ораторського мистецтва, що спантеличує розум. Отож, положення про метафору як невід'ємну частину мови, важливу для номінативних, комунікативних та пізнавальних цілей, сягають часів античності, отримавши свій подальший розвиток у ХХ столітті.

Метафора є прихованим порівнянням, тобто перенесенням властивостей одного предмета, дії або навіть явища на інший за принципом їх подібності [9, с. 17]. Колір, форма, розмір слугують основою формування такої подібності між предметами. Багато досліджень здатні довести, що метафора є антропометричною за своєю природою, тому що слугує продуктом асоціативної діяльності мозку людини. Метафоризація передбачає утворення значення з новим сенсом, що з'являється в результаті дії когнітивних механізмів, а не тільки заміна одного слова іншим. Якщо розглядати метафору як концепт, то в її лексико-семантичне поле можна включити такі слова: троп, аналогія, схожість, порівняння, перенесення, подібність, контраст.

Дослідниця Н. Д. Арутюнова стверджує, що метафора є механізмом мови, коли слово позначає певний клас предметів, явищ, вживається для характеристики чи найменування предмета, що входить в інший клас, або для найменування іншого класу об'єктів, аналогічного до будь-якого зазначеного [4].

На початку 1970-х років вчені-когнітивісти започаткували другий підхід до теорії метафори. У ці роки когнітивна лінгвістика починає займати

центральне місце серед напрямків дослідження всієї мовної системи. Метафора стала об'єднувальним феноменом для лінгвістики на фоні розвитку нових напрямків. Дослідження цього феномена дало початок розвитку когнітивної науки, що розглядає мову в поєднанні з когнітивною діяльністю людини. В когнітивній лінгвістиці простежується тісний зв'язок зі свідомістю та мисленням.

Сьогодні серед теорій метафори найбільш поширеною є теорія концептуальної метафори. Вивченням теорії когнітивної метафори займалися Р. Бойд, М. Блек, Дж. Лакофф, М. Джонсон, М. Тернер, Р. Гіббс, Дж. Грейді, С. А. Жаботинська та інші. Вчені-когнітивісти вважають, що метафора відіграє центральну, важливу роль в мові та в мисленні людини. У 1980 році американські вчені, Дж. Лакофф та М. Джонсон, у книзі «Метафори, якими ми живемо» описали теорію, яка визначила метафору як когнітивний механізм. Вчені переконані, що метафора не обмежена тільки сферою мови, а процеси мислення людини є метафоричними. Концептуальна метафора сама творить реальність, а не відображає її [12, с. 25]. Повсякденні метафори виконують роль структурування дійсності, керуючи людськими вчинками, інтелектуальною діяльністю. Також метафора бере роль у формуванні нових ментальних категорій, утворенні нових концептуальних систем та формувань нових знань.

М. Блек є основоположником когнітивної концепції у дослідженні метафори. На його думку, аналіз поняття «метафора» вимагає відповідей на наступні запитання: «Як ми впізнаємо метафори?», «Чи існують будь-які критерії для визначення метафори?» Підсумовуючи свої дослідження, автор доводить, що метафоричне судження має два різні суб'єкти – головний та допоміжний, які найчастіше виступають у вигляді «систем». Механізм метафори полягає в додаванні системи «асоційованих імплікацій», тобто загальноприйнятих асоціацій, пов'язаних з допоміжним суб'єктом, до головного суб'єкта. Також це можуть бути нестандартні імплікації, встановлені автором. Метафора в імпліцитному вигляді виділяє та організує певні характеристики головного суб'єкта, усуваючи інші. Так утворюються зрушення у значенні слів з тієї ж

системи, до якої належить метафоричний вираз, а деякі з цих зрушень можуть бути метафоричними переносами. Дослідник М. Блек вважає, що не існує жодного загального правила, яке дозволило б пояснити, чому деякі метафори проходять, а інші такої можливості не мають. Вчений довів, що метафора – засіб мисленнєвої діяльності людини, а не мовна прикраса [17, с. 153].

1.2. Різновиди метафоричних конструкцій

Щодо класифікації метафор у лінгвістиці існує багато різних поглядів. Дослідники розробляють різні критерії, відповідно до яких і розподіляють метафори. У часи античності виділяли різку, стерту, розгорнуту та генетичну метафори. Отже, вчені, зважаючи на функції та властивості метафор, класифікують їх за мовними, стилістичними, функціональними рівнями, структурою, тематикою, граматичними якостями. Така класифікація передбачає поділ на фразеологічні, лексичні, граматичні, індивідуально-стильові, загально-стильові, прості та розгорнуті метафори.

Відтак, класифікація Б. Тошовича ґрунтується на основі стійкості, частоті використання. Лінгвіст виділяє статичну (колективну) та динамічну метафори. Статична метафора втратила виразність і перетворилася в мертву. Динамічна метафора відрізняється непередбачуваністю, її основною рисою є відсутність колективної ознаки [18, с. 231]. З іншого боку, Н. Д. Арутюнова пропонує класифікувати метафори на номінативні (дескриптивне значення замінює інше, є джерелом омонімії); образні (утворюють образні значення, є джерелом синонімії); когнітивні метафори (виникають на основі переносу значень, є джерелом полісемії); генералізуючі метафори (сприяють виникненню логічної полісемії). [5, с. 337].

Дж. Лакофф і М. Джонсон створили теорію концептуальної метафори, яка є дуже важливими принципом для когнітивної лінгвістики. Ці дослідники наголошують на тому, що більшість понятійної системи людини сформована метафорами. Вчені виділяють метафоричні моделі щодо простору та часу, а саме:

1) структурні метафори (structural metaphors) ґрунтуються на простих фізичних поняттях. Наприклад, модель «ЧАС – ГРОШІ» базується на потужній культурній основі. Метафора вказує, що у людини склалося ставлення до часу, як до обмеженого ресурсу, цінності, тобто як і до грошей. Мається на увазі, що час є дуже цінним ресурсом, його можна «витратити», зекономити або «витратити» з розумом. Також, як приклад, можна навести моделі «ПРАЦЯ – РЕСУРС», «СУПЕРЕЧКА – ВІЙНА» [12, с. 97-103];

2) орієнтаційні метафори (orientational metaphors) створюють поняття через просторові поняття та відношення, тобто пов'язані з просторовою орієнтацією: «верх – низ», «всередині – ззовні», «центральний – периферійний». Наприклад, «HAPPY IS UP; SAD IS DOWN/ЩАСТЯ ВІДПОВІДАЄ ВЕРХУ, СУМ ВІДПОВІДАЄ НИЗУ». У даному випадку поняття «ЩАСТЯ» орієнтується на «ВЕРХ», що в англійській мові помітно у виразі «*I am feeling up today*», що відповідає українському перекладу «Я сьогодні почуваюся на вершині блаженства» (букв. – «Сьогодні я почуваю себе зверху»). Звернімо увагу на інший приклад, «*I'm feeling down*» – Я засмучена (букв. – «Я відчуваю себе знизу»). Такі метафоричні відношення сформовані на основі фізичного та культурного досвіду [12, с. 35-43];

3) онтологічні метафори (ontological metaphors) – розкривають способи сприйняття подій, дій, емоцій, ідей тощо, як певну субстанцію. Наприклад, «MIND IS MACHINE» – «Розум – це машина». Речення «*My mind just isn't operating today*» українською мовою матиме переклад «У мене сьогодні просто не працює голова» (букв. – розум). Звернімо увагу на інший приклад «THE MIND IS A BRITTLE OBJECT» – «ДУША – ЦЕ ТЕНДІТНИЙ ОБ'ЄКТ». Ці метафори пов'язані з різними видами об'єктів. Вони формують різні метафоричні моделі розуму та душі, що надає можливість звернути увагу на різні аспекти ментального досвіду. Метафора «МАШИНИ» створює уявлення про розум як пристрій, що характеризується фазами включення – вимикання, ефективністю, потужністю, у якому є джерело енергії. Метафора «ТЕНДІТНОГО ОБ'ЄКТУ» не така різностороння. Вона дозволяє нам говорити лише про психологічну силу

людини. Проте деяка частина досвіду, пов'язаного із внутрішнім світом людини, може розумітися в термінах і тієї, й іншої метафори [12, с. 49-54]. Онтологічні метафори, як і орієнтаційні, служать обмеженому набору цілей – відсилання до номінації, кількісної оцінки тощо.

Варто підкреслити, що П. Ньюмарк виокремлює п'ять типів метафор: мертві метафори, метафори-кліше, загальні, адаптовані, креативні, авторські або оригінальні метафори [24, с. 106]. Метафора є багатоаспектним феноменом. Різновиди метафор слугують матеріалом для аналізу метафоричних структур.

1.3. Політичний дискурс як складне комунікативне явище

Таким чином, для визначення політичного дискурсу як вагомого політичного явища, уточнимо поняття дискурсу, яке корелює із суміжними поняттями, «мова – мовлення – дискурс – текст». Мова протиставлена всім трьом поняттям – мовленню, дискурсу, тексту, а дискурс зазвичай протиставляється тексту, рідше – мовленню. Категорія дискурсу відноситься до лінгво-соціальної сфери, проте текст – до сфери лінгвістичної. Текст можна визначити як вербальне уявлення («словесний запис») комунікативної події, а дискурс – «текст в аспекті події», «мова, занурена в життя» [3]. Наприклад, американський дослідник Г. Кук створив особливу формулу «дискурс = текст + контекст (лінгвістичний та екстралінгвістичний)», розглядаючи дискурс як єдність та взаємодію тексту та контексту. Слово «дискурс» має латинське походження, означає «біг у різних напрямках». У перекладі з англійської “*discourse*” означає «промова, міркування». У словнику німецької мови “*Deutsches Wörterbuch*” 1860 р., Якоба і Вільгельма Грімма можна знайти такі варіанти перекладу даного терміну: діалог, бесіда; мова, лекція. Дискурс переважно вживається у науковій літературі як синонім до тексту. У даному випадку текст розглядають як продукт мовної діяльності. Також як будь-яке явище дійсності, що має власну знакову природу та структурованість, наприклад, мітинги, дебати. Дискурс можна розглядати як систему комунікації в реальному

і потенційному аспектах. Реальний вимір являє собою мовну діяльність та результати цієї діяльності, тобто тексти. Потенційний вимір – сукупність знаків, що обслуговують дану комунікацію. Знаки поділяють на вербальні та невербальні (прапори, емблеми, портрети).

В сучасному розумінні дискурс трактують як складне комунікативне явище, яке має соціальний контекст, процеси виробництва та сприйняття повідомлень [7, с. 7]. Таким чином, Н. Д. Арутюнова стверджує, що дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, взятий у подієвому аспекті; мова, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс відображає суб'єктивну психологію людини, тому не може бути відчужений від того, хто говорить [2, с. 21]. Також вказана дослідниця вважає, що дискурс бере участь у взаємодії механізмів людської свідомості, як текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними й іншими факторами [3]. Зв'язок мови з політичним життям суспільства є досить тісним, проте її здатність активно впливати на конкретні політичні процеси у житті суспільства була визначена відносно недавно. Простежити механізми використання мови для здійснення впливу на масову свідомість можна, вивчаючи політичний дискурс. Перш за все, політичний дискурс – це той дискурс, який був створений політиками, на основі розгляду певного питання. До політичного дискурсу можна віднести публічні виступи політиків, публікації у ЗМІ, заяви політиків. Він формується в контексті функціонування політичних інститутів (засідання уряду), вважається політичним, якщо супроводжує політичний акт у відповідній інституційній атмосфері. Політичному дискурсу властива функція впливу за допомогою мовлення, а лінгвістів цікавлять мовні та мовленнєві засоби, використані для нав'язування політичних уявлень.

Політичний дискурс вважають явищем, яке відіграє роль у життєдіяльності людей. Боротьба за владу є основною темою цієї сфери. Політичним дискурсом зацікавлені не лише політики, але й журналісти, політологи [22, с. 4]. О. Й.

Шейгал, у свою чергу, розглядає політичний дискурс як знакове утворення, виділяючи реальний та віртуальний виміри. У реальному вимірі – це текст у конкретній ситуації політичного спілкування. Віртуальний вимір включає вербальні і невербальні знаки, які орієнтовані на обслуговування сфери політичної комунікації, тезаурус прецедентних висловлювань, а також моделі типових мовленнєвих дій і уявлення про типові жанри спілкування в цій сфері [22, с. 9].

Представники кембріджської та оксфордської філософських шкіл заклали основи теорії політичного дискурсу у 50-ті рр. ХХ ст. Дослідженням цієї проблематики займалися Т.А. ван Дейк, Р. Барт, М. Фуко, Ю. Хабермас, М.В. Ільїн, Є.І. Шейгал, О.М. Баранов, Г.Г. Почепцов. Н. В. Кондратенко виокремлює форми політичного дискурсу, зважаючи на формальні, комунікативні, інтенціональні чинники. Згадана дослідниця виокремлює усний та писемний політичний дискурс, прямий та опосередкований, інформативний, спонукальний, мотиваційний, експресивний, рекламний, телевізійний, газетний [10, с.12]. Промови політиків відносяться до усного політичного дискурсу. Оприлюднені через ЗМІ політичні тексти слугують письмовим політичним дискурсом. Агітаційні листівки, іміджеві тексти, поштове листування також відносять до такого дискурсу. Цілі політичного дискурсу включають: нав'язування ідеологічної орієнтації, підтримка або руйнування позицій, досягнення суспільної згоди. До основних функцій дискурсу відносять маніпулятивну, переконання, інформативну, аргументативну. А. П. Чудінов виділяє функції: когнітивна, комунікативна, прагматична, естетична [19, с. 53]. Політичний дискурс є складним комунікативним явищем, метою якого є боротьба за владу, її розподіл та використання способом формування суспільної думки, що включає текст як вербалізований результат мовлення, контекст – ситуативний і соціокультурний, а також спеціальні мовні засоби, які відповідають цілям дискурсу.

Висновки до розділу 1

Метафора – це приховане порівняння, тобто перенесення властивостей одного предмета, дії або явища на інший за принципом їх подібності. Ця структура є антропометричною за своєю природою. Сьогодні серед теорій метафори найбільш поширеною є теорія концептуальної метафори. Повсякденні метафори виконують роль структурування дійсності. Вчені виокремлюють фразеологічні, лексичні, граматичні, індивідуально-стильові, загально-стильові, прості та розгорнуті метафори. У мовознавстві є представлена класифікація метафор на номінативні; образні; когнітивні метафори; генералізуючі метафори. Концептуальні метафори вивчають як структурні метафори, орієнтаційні метафори, онтологічні метафори.

Дискурс трактують як складне комунікативне явище, яке має соціальний контекст, як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними факторами. До політичного дискурсу можна віднести публічні виступи політиків, публікації у ЗМІ, заяви. Він формується в контексті функціонування політичних інститутів. Виокремлюють усний та писемний політичний дискурс, прямий та опосередкований, інформативний, спонукальний, мотиваційний, експресивний, рекламний, телевізійний, газетний. Політичному дискурсу властива функція впливу за допомогою мовлення. Він характеризується реальним та віртуальним виміром. У реальному вимірі – це текст у конкретній ситуації політичного спілкування. Віртуальний вимір включає вербальні і невербальні знаки. Серед основних функцій дискурсу можна назвати маніпулятивну, інформативну, аргументативну та функцію переконання. А. П. Чудінов виділяє когнітивну, комунікативну, прагматичну, естетичну. Цей різновид дискурсу включає текст як вербалізований результат мовлення, контекст, також спеціальні мовні засоби, які відповідають його цілям і завданням. Метафора є важливою частиною маніпуляції, створює яскраві образи, надає політичному тексту виразності.

РОЗДІЛ 2.

МЕТАФОРИ В ПОЛІТИЧНОМУ МОВЛЕННІ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Особливості перекладу політичної метафори

Перш за все, варто зазначити, що мовні засоби допомагають підсилити виразність мовлення, надаючи вислову експресивно-емоційні відтінки. Найпоширенішим засобом передачі виразності, образності, експресивності та маніпуляції у політичному дискурсі є метафора. Вчені вважають, що наявність метафоричних конструкцій у політичних промовах дозволяє впливати на підсвідомість реципієнта. Зважаючи на те, що емоційний потенціал лексичної одиниці найчастіше розкривається в певному контексті, що передає індивідуальний настрій, перекладачеві необхідно розглядати засоби експресії саме у контексті повідомлення. У політичному мовленні метафора є найпоширенішим засобом впливу на аудиторію та формування думки стосовно певної події.

Переклад стилістичних засобів вважають складним процесом. Важливо докласти максимум зусиль, щоб зберегти автентичність початкового варіанту. Кінцевий результат перекладу повинен легко сприйматися реципієнтом. Перекладач повинен досягти того ж впливу на одержувача інформації перекладеним текстом, який надає оригінал, зважаючи на особливості стилю тексту, мету перекладу, культурні відмінності та стилістичні міркування [11, с. 72-86]. Таким чином, метафорична конструкція, яка відтворена у перекладі, повинна бути не менш значущою та яскравою, ніж в оригіналі, а для цього перекладач повинен вдало вибрати належний спосіб перекладу. Зберегти оригінальну назву або піддати її трансформації – перекладач вирішує сам. Головною метою перекладача при перекладі будь-якого твору є досягнення адекватності. Під адекватним перекладом розуміють відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Важливо передати смисловий зміст

оригіналу та зберегти повну функціонально-стилістичну відповідність йому. На думку Л.С. Бархударова, текст перекладу не може бути абсолютним еквівалентом тексту оригіналу. Дослідник вважає, що повна відповідність є лише відносною, тому що уникнути втрат при перекладі неможливо [6, с. 78-79]. Аналогічної думки дотримується Ю. Найда, який стверджує, що спроба досягти еквівалентності може спричинити вагомий відхід від оригіналу [13, с. 52-53].

У теорії перекладу метафора виступає активною рецептивною моделлю, тому що може висвітлити або затемнити різні сторони об'єкта, виявити національні, універсальні аспекти мислення. Метафора може займати центральне місце в тексті, поєднуючи інші метафори та лексичні одиниці тієї самої картини. Якщо не звернути на це уваги при перекладі, то особливий зв'язок з метафорою, що утворився у тексті, може бути зруйнованим.

Перекладач Я. Й. Рецкер пропонує чотири способи відтворення метафори: 1) повне збереження образу (метафори різної структури, що водночас мають міжнародний характер); 2) часткове збереження образу (збереження образної основи, але з лексичними та граматичними змінами; 3) повна заміна образу (за наявності труднощів при відтворенні метафоричної конструкції; 4) зняття образу (втрата виразності) [16, с. 160]. Наприклад, метафорична конструкція "*judged by its bite*" у реченні "*However attractive a working method may be, it must be judged by its bite in real life*" викликає труднощі при перекладі, оскільки в українській мові немає такого еквіваленту [41]. Отже, при перекладі вказаної метафори відбулася втрата образності, іншими словами, яким привабливим не здавався б цей метод, однак ефективність його може бути перевіреною виключно на практиці.

Дослідник П. Ньюмарк, якого слушно вважають одним з основоположників перекладацької методики метафор наголошує, що найкраще зберігати оригінальну форму авторської метафори, водночас погоджуючись, що це може створити дисбаланс у загальному стилі тексту. На його думку, перекладач самостійно вирішує, чи зберігати чи вилучати метафору, зважаючи на текст та кількість індивідуально-авторських метафоричних конструкцій у

тексті та доцільність застосування метафоризації у конкретній ситуації [24, с. 48]. Він виділяє найбільш загальні і поширені стратегії перекладу метафор за формальними ознаками: 1) дослівний переклад або калькування (збереження метафоричного образу); 2) заміна образу мови джерела стандартним образом мови перекладу (образ не суперечить культурі мови перекладу; 3) переклад на основі образного порівняння зі збереженням образу; 4) відтворення метафори за допомогою образного значення (тлумачення значення) 5) описовий переклад (метафора є нечіткою, а певні аспекти висловлювання можуть бути втрачені); 6) вилучення (метафора є надлишковою, тобто необов'язковою); 7) збереження з конкретизацією значення (підсилення образу метафори) [24, с. 37]. П. Ньюмарк пропонує використовувати дослівний переклад для збереження авторського стилю [25, с. 98]. Користуючись класифікацією цього вченого, розглянемо інавгураційну промову президента США Барака Обами (2009 рік) та визначимо особливості перекладу метафоричних конструкцій у мовленні політика. Збереження аналогічного метафоричного образу спостерігаємо при перекладі наступних речень: 1) *“Our nation is at war, against a far-reaching network of violence and hatred”* [42]. – «Наша країна перебуває в стані війни проти далекосяжної павутини насильства і ненависті» [44]; 2) *“Starting today, we must pick ourselves up, dust ourselves off, and begin again the work of remaking America”* [42]. – «Відсьогодні ми мусимо зібратися з силами, струсити з себе пилюку і знову перебудувувати Америку» [44]. Переклад метафори на основі порівняння можна прослідкувати у наступному прикладі: *“And those of us who manage the public's dollars will be held to account - to spend wisely, reform bad habits, and do our business in the light of day - because only then can we restore the vital trust between a people and their government”* [42]. – «Ті, хто розпоряджається державними грошима, будуть притягнуті до відповідальності, щоб витратити кошти мудро, позбутися шкідливих звичок марнотратства і здійснювати фінансові операції уряду прозоро і гласно, бо лише так зможемо ми відновити необхідну довіру між народом та його урядом» [44].

Розглянемо приклад збереження аналогічного образу з додаванням пояснення та застосування перефразування у наступному реченні: *“We are shaped by every language and culture, drawn from every end of this Earth; and because we have tasted the bitter swill of civil war and segregation, and emerged from that dark chapter stronger and more united, we cannot help but believe that the old hatreds shall someday pass; that the lines of tribe shall soon dissolve; that as the world grows smaller, our common humanity shall reveal itself; and that America must play its role in ushering in a new era of peace”* [42]. – «Ми виховані різними мовами та культурами, які беруть початок у кожному з куточків нашої Землі, і оскільки ми скуштували гіркий присмак громадянської війни та сегрегації, вийшовши з нелегкого періоду сильнішими та об'єднаними, ми не можемо не вірити, що згодом ненависть та старі образи залишаться у минулому, міжплемінні кордони зникнуть, що в міру того, як наш світ дедалі меншає, сильніше проявлятиметься наша загальнолюдська сутність, тому Америка мусить відіграти свою роль у приближенні епохи миру» [44].

Варто зазначити, що спосіб заміни еквівалентною метафорою прослідковуємо у контексті: *“Let it be said by our children's children that when we were tested we refused to let this journey end, that we did not turn back nor did we falter; and with eyes fixed on the horizon and God's grace upon us, we carried forth that great gift of freedom and delivered it safely to future generations”* [42]. – В укр. мові «Нехай діти наших дітей скажуть, що, коли настав час випробувань, ми не зійшли зі свого шляху, не дали скінчитися нашій подорожі, що ми не злякалися і не втратили мужність, і, пильно вдивляючись в обрій та з Божим благословенням над нами, понесли далі той великий дарунок свободи, щоб передати його майбутнім поколінням» [44].

Дослідниця Т. А. Казакова пропонує використовувати певні способи перекладу метафоричних конструкцій: 1) Повний переклад (збігаються традиції вираження емоційно-оцінної інформації та правила сполучуваності у оригінальному та перекладеному текстах): 1) *“America...looked to the heavens and saw not the endless void of the unknown, but a new frontier to dare to discover and*

explore”. – «Америка...подивилася на небеса та побачила не безкінечну порожнечу невідомості, а новий кордон, який можна наважитись перейти та дослідити»; 2) *“There is no battlefield of liberty on which there is not a piece of land that is marked out as American...”*. – «Немає такого поля бою, щоб там був шматочок землі, на якому б не прославились американці».

2) Додавання або ж вилучення (підтекст у мові оригіналу та мові перекладу відрізняється, тому застосовується експлікація або імплікація у вихідному тексті): 1) *“Our task must be to build tomorrow today”*. – «Наше завдання має полягати у тому, щоб побудувати завтра вже сьогодні», – додавання; – *“...and never walk by on the other side of injustice”* [43]. – «... і ніколи не ступити на стежку несправедливості» – опущення.

3) Заміна (лексична або асоціативна невідповідність між елементами метафоричних конструкцій у мові оригіналу та мові перекладу): *“When there's a cloud hanging over our reputation...”* – «Коли щось може заплямувати нашу репутацію...»

4) Структурна перебудова (відмінності традицій граматичного оформлення метафори): *“Let's support real routes out of poverty...”* [43]. – «Давайте підтримаємо справжні шляхи виходу з бідності...».

5) Традиційний відповідник (метафори фольклорного, біблійного, античного походження, які мають різні способи вираження у вихідному та перекладеному текстах): *“Labour's Achilles heel is that they have been in power for 12 years and presided over a spend spend spend policy with no tangible benefits”* [43]. – «Ахіллесова п'ята Лейбористської партії – це те, що вони були при владі протягом 12 років і здійснювали політику під назвою «витрачати, витрачати і ще раз витрачати», не принісши відчутної користі».

6) Паралельне іменування метафоричної основи використовується при перекладі текстів, побудованих на поширеній метафорі, коли за міжмовними умовами потрібна заміна або структурне перетворення вихідної метафори, а за характером інформації, що передається, вихідний образ необхідно зберегти: *“But our journey must also understand where it went wrong. This week we embark on the*

journey back to power. It will be a long journey involving hard thinking for our party. We do not start that journey by claiming we know all the answers now” [43]. – «Але ми також повинні зрозуміти, де ми збилися зі шляху. Цього тижня ми ступаємо на шлях назад до влади. Для нашої партії це буде довга дорога, під час якої доведеться як слід подумати. Ми не починаємо цей шлях, стверджуючи, що наразі нам відомі усі відповіді».

Труднощі перекладу метафоричних конструкцій значною мірою пов'язані з відмінностями між метафоричними системами, що існують у відповідних мовах. У зв'язку з цим виникає потреба зміни метафоричного образу. Така заміна допомагає зберегти рівень експресії оригіналу та зробити переклад більш вдалим та адекватним. Отже, використання метафоричних конструкцій у політичному дискурсі робить інформацію більш доступною для реципієнта, пояснюючи складніші політичні явища та процеси за допомогою простіших висловлювань. Політичні висловлювання іноді можуть бути складними, метафоричні конструкції слугують ефективним прийомом вираження думки у політичному дискурсі.

2.2. Структурні та семантичні особливості метафор

Базова мовна метафора – це метафорична модель, що поєднує широкий спектр семантичних співвідношень «номінативне значення → образне, переносне, метафоричне значення». Структура та змістовне наповнення моделі задаються номінативними значеннями лексем та їх організацією у структурі семантичного поля. Базова мовна метафора реалізується у метафоричних моделях. У дослідженнях, що поєднують семантичний та когнітивний підходи до метафори, під метафоричною моделлю розуміється взаємозв'язок двох понятійних сфер (сфери-мішені та сфери-джерела) у когнітивному плані та їх репрезентація у мові. Сфера-мішень – це результат метафоричного перенесення, сфера-джерело – вихідне значення, що дає стимул виникненню вторинного значення. Кожна понятійна сфера складається з фреймів – структур даних для

подання стереотипної ситуації . Фрейми утворюють окремі елементи – слоти, які уточнюють будь-який аспект ситуації. Фрейми сфери-джерела співвідносяться з кадрами сфери-мішені. При лінгво-когнітивному підході у структурі метафори виділяють три компоненти: сферу-мішень, сферу – джерело метафоричної експансії, основу метафоричного зсуву, і навіть їх лексичну репрезентацію у мові. Метафори у промовах політиків представлені для винесення на передній план необхідних емотивних асоціацій у свідомості народу. На мовному рівні структурні метафори репрезентовані метафоричними номінаціями, які можуть бути представлені виразами як зі стертою образністю: 1) *Republicans and Democrats must join forces again to confront an urgent national crisis* [32] 2) *Our citizens have paid the ultimate price to defend our freedom and the freedom of many nations represented in this great hall* [33], так і з яскравою образністю, особливо у контекстах, коли надається критична оцінка країнам, з якими США має антагоністичні відносини: 1) *We cannot allow a regime that chants «Death to America», and that threatens Israel with annihilation, to possess the means to deliver a nuclear warhead to any city on.* 2) *Iran's leaders sow chaos, death, and destruction* [34]. Когнітивний потенціал структурних метафор набагато ширший, що обумовлено характером їх метафоричних проєкцій. Вихідні концептуальні області, що є основою для осмислення елементів сфери-мішені, відрізняються складною структурною організацією та розгалуженою системою відносин між елементами. Наприклад, серед концептуальних метафор структурного типу, розглядаючи промови англійських політиків можна виокремити домашню, військову, антропоморфну, гідроморфну, фітоморфну метафори. Популярною є домашня, вона пов'язана з діяльністю у будівельному бізнесі, реалізується водночас у кількох моделях: КРАЇНА – ЦЕ БУДИНОК, ЕКОНОМІКА – ЦЕ БУДИНОК. Домашня метафора особливо часто використовується політиком для характеристики внутрішньої політики. Сфера-джерело «будинки» має високий потенціал для метафоризації, оскільки ця сфера добре структурована, її фрейми та слоти мають великий асоціативний потенціал. Виявлені метафоричні номінації, що стосуються двох цих моделей, дозволяють сказати, що сфера-

джерело включає такі структури знань як «конструкція будинку» та «будівництво, ремонт та руйнування будинку». Більш конкретно, в рамках цієї метафори країна чи економіка представлена у вигляді будинку, якому для стабільності потрібний міцний фундамент чи каркас. Його необхідно побудувати, встановити або навіть зацементувати, але він також може бути зруйнований, що призведе до знищення всього будинку.

Охарактеризуємо фреймо-слотову будову перших виділених нами метафоричних моделей у межах домістичної метафори. КРАЇНА — ЦЕ БУДИНОК. Відповідно, слотами, які заповнюють осередки фреймів, можуть бути робітники на будівельному майданчику, фундамент будинку, опори будинку тощо. Фрейм 1. «Перебудова, ремонт та руйнування будинку» Як і будь-який будинок, країни потребують ремонту або перебудови, а також людей, які цим займатимуться. Слот «Робітники». Слот фрейму сфери-джерела «робітники» — це жителі країни – американці чи політичні партії, які можуть ототожнюватись з окремими робітниками на будівельному майданчику, зайняті процесом будівництва будинку. Отже, це своєрідна робоча сила необхідна для ремонту прекрасної Америки майбутнього. Таким чином, наголошується на необхідності виправлення існуючих проблем у внутрішній політиці. Причому це кваліфіковані робітники, оскільки Д. Трамп наголошує саме на громадянах Америки (*“American hands”, “American labor”, “citizens of America”*), а нелегальні мігранти не можуть брати участь у будівництві в дискурсі цього президента. 1) *We will get our **people** off of welfare and back to work – rebuilding our country with **American hands** and **American labor**.* 2) *We, **the citizens of America**, are now joined in a great national effort to rebuild our country and to restore its promise for all of our people. «Both parties should be able to unite for a great rebuilding of America’s crumbling infrastructure. «Both parties should be able to unite for great rebuilding of America»s crumbling infrastructure [35].*

Слот «Перебудова будинку». Виникає сенс саме зміни структури будівлі або її ремонту, але не будівництво нової будівлі. На мовному рівні цей слот репрезентований лексичною одиницею «*rebuild*», тобто основна структура

будівлі має обов'язково зберегтися. Боротьба із внутрішніми проблемами країни, що накопичилися за період Барака Обами, вирішуються шляхом перебудови існуючої системи. Ця теза підтверджується фреймом 2. 1) *They respect what we have done because, quite frankly, they could never believe what they were able to get away with year after year, decade after decade, without someone in our country stepping up and saying: Enough. Now, we **want to rebuild our country**, and that is what we are doing. And we will put millions of our people to **work** as we **rebuild it*** [36].

Слот «Руйнування будинку». У виступах Дональда Трампа ті наслідки, що виникають через неправильну політику, актуалізуються цим слотом. При цьому на мовному рівні цей зміст виражається за допомогою неперехідного дієслова типу “collapse”, що несе сенс руйнування країни через внутрішні проблеми, або за допомогою перехідного дієслова “destroy”. 1) *The Venezuelan people are starving, and their country **is collapsing**. 2) We won't let our country and its democratic institutions be **destroyed** by some illegal aliens invading it.*

Крім основи та каркасу, будівля містить інші частини, наприклад підлогу, стелю. Ці висловлювання також використовуються, щоб говорити про відповідні концепції в галузі економіки. 1) *During my term we put a **ceiling** on the income tax. 2) That is the reason why inflation targets should have a **floor** below which inflation is allowed to drop as well as a ceiling.*

В основі фітоморфної метафори – уявлення про світ, в якому у все має своє коріння та плоди, походить з насіння. Наприклад, у виступах Дональда Трампа фітоморфна метафора реалізується у вигляді однієї єдиної метафоричної моделі ЕКОНОМІЧНІ РЕАЛІЇ – ЦЕ РОСЛИНИ. Сфера-джерело структурована одним єдиним фреймом «життєвий цикл рослин», але при цьому необхідно відзначити його досить багату слотову структуру, яка надає багату основу для концептуалізації економічного розвитку. У структурі даної метафоричної моделі виділяється наступний фрейм:

1. Фрейм «життєвий цикл рослин». У виступах Д. Трампа різні етапи розвитку економічної діяльності метафорично представлені різними циклами

росту рослини: «посів», «цвітіння», «плодоношення», «в'янення», зіставлені з різними економічними явищами. Розглянемо це на прикладі слоту «Цвітіння». Найкращий етап господарських процесів співвідноситься зі цвітінням рослини.

1) *The **blossoming** of Sri Lanka's relations with China comes as ties with some of her traditional trading partners have frayed over human-rights and labour concerns* [37].

2) *In history, whenever cross-border commerce has **flourished**, as in medieval Venice, so too have trade lawyers with broad horizons, like the ones pictured above. Honour* [38]. Даний слот, як вважають, пояснюється тим, що квіти викликають позитивні почуття у людей.

Військова метафора реалізується метафоричними моделями: ПОЛІТИКА — ЦЕ ВІЙНА І ПАНДЕМІЯ – ЦЕ ВІЙНА. Сфера-джерело метафоричної експансії представлена такими фреймами як «організація військової служби», «військові дії», «результат війни». Наприклад, фрейм «військові дії» — слот «початок війни».

Гідроморфна метафора репрезентована метафоричною моделлю МІГРАЦІЯ – ЦЕ ВОДА. У виступах англомовних політиків мігранти часто концептуалізуються як водяний потік, що затопить Америку. Метафору підкреслюють прикметником «масивний» для посилення негативного відтінку.

1) *A 550% increase in Syrian refugees on top of the existing **massive refugee flows coming into** our country already* [39]. Міграція передбачає рух, плинність.

У сучасному політичному дискурсі антропоморфна метафора репрезентована двома метафоричними моделями: КРАЇНА – ЦЕ ЛЮДИНА та ЕКОНОМІКА – ЦЕ ЛЮДИНА. Фреймова структура сфери-джерела метафоричної експансії складається з фрейму «фізичний стан людини», «хвороба», «одужання»

Підсумовуючи вище сказане, можна сказати, що метафори слугують не лише мовним явищем, але й фундаментальною складовою людського мислення. В політичному дискурсі метафори створюють метафоричну картину світу політичного діяча, закріплюючи конкретний образ у суспільній свідомості.

Семантична класифікація процесу метафоризації ґрунтується на особливості змістовної сторони метафоричного знака, що полягає у багатоплановості сенсу, іншими словами, порівняння будь-якого суб'єкта у допоміжному за певною ознакою. Семантичний підхід виділяє метафори за головним суб'єктом порівняння, за допоміжним об'єктом порівняння, за спільністю допоміжного та головного суб'єктів, за ступенем цілісності внутрішньої форми. Сучасний політичний дискурс представляє метафору як прийом вираження полемічності та стилістичним засобом перенесення якостей одних об'єктів дійсності на якості інших. Варіювання різних семантичних наслідків цього тропа у різних контекстах визначає ефект цього механізму інтерпретації дійсності. Кожне метафоричне висловлювання – це мовленнєвий процес через який встановлюється зв'язок між знайомими та незнайомими темами, перенесення значень.

Загалом у процесі аналізу метафор-артефактів у сучасних політичних промовах було виокремлено різні семантичні типи метафор. Наприклад, артефакт «бідність»: “*Mothers and children **trapped in poverty** in our inner cities*”. Артефакт «втрата»: “*The crime and gangs and drugs that have **stolen** too many lives and **robbed** our country of so much unrealized potential* [27]. Мається на увазі, що зростання криміналу та розповсюдження наркотиків призводить до смерті людей, які могли зробити свій внесок для розвитку країни, але по факту, призвело до негативних наслідків. Таким чином політик акцентує увагу на сучасній економічній ситуації в країні, що багато підприємств припинили свою роботу, високий рівень корупції та злочинності заважає розвиватися Америці.

Також можна виділити артефакт «війна», артефакт «дружба», артефакт «подорож» тощо.

Артефакт «сили»: “*make America strong again*” – зробимо Америку сильною»; “*bring jobs*”, “*bring wealth*”, “*bring dreams*” – повернемо робочі місця, повернемо кордони, повернемо багатство, повернемо мрії»; слово «повернемо» є метафорою, яке повторюється для привернення уваги до можливостей та небайдужості влади, що готова робити свою країну кращою для

свого народу, обіцяє налагодити процес працевлаштування, зупинити боротьбу за землі, підняти рівень життя та віру нації в майбутнє, це висловлюється метафорично вжитим словом «повернемо».

Метафори вказують, як репрезентується картина світу у свідомості людини. На думку Г. Пауля, розглядаючи метафори, які стали узуальними, можна припустити, які ідеї домінували у певні періоди часу, які ідеали формували фундамент культури на певних етапах її розвитку [14, с. 116]. Продовжуючи цю тему, А.П. Чудінов вважає: «кожен новий етап соціального розвитку країни відбивається у метафоричному дзеркалі, де незалежно від чийхось намірів фіксується справжня картина суспільної самосвідомості. Система базисних метафор – це свого роду ключ до розуміння «духу часу» [21, с. 30]. Слід зазначити, що метафора є поширеним явищем у просторі політичного дискурсу, інструментом впливу на розуміння. А метафоризація відіграє важливу роль як засіб вираження та передачі змісту в різних політичних промовах, більш емоційно відтворює думку.

2.3. Образний потенціал метафор, їх лінгвокультурні властивості

Найкраще образність в дискурсі створюється через образотворчі засоби мови, а саме тропи, такі як метафора, метонімія, образне порівняння, фразеологізм та інші. Ці мовні засоби містять у собі особливий потенціал емоційного, експресивного впливу, що є однією із значних прагматичних цілей, які реалізуються у процесі комунікації. Образний потенціал метафори націлений на реципієнта, щоб викликати ціннісне ставлення до світу, яке визначається прекрасним та потворним [12, с. 118]. Метафора виступає образною складовою концепту, водночас передаючи ставлення людини до явища, тому стадія образності важлива для кожної метафори. Метафора забезпечує можливість візуалізації невидимої картини світу, що здійснюється в процесі відтворення її мовної картини, яка освоюється в когнітивній позиції в результаті використання вербально-подібних асоціативних засобів, що знаходяться в фундаментальній

основі її структурних компонентів – яскравих та образних лексем, стійких вербальних комплексів. Образність – це властивість мовних одиниць створювати чуттєві уявлення про предмети і явища, позначаючи позамовні явища, асоціативно пов'язані чи схожі з «оригіналом». Політичний дискурс – сукупність текстів, зумовлених лінгвістичними та екстралінгвістичними факторами, що втілюються у формі політичної мови у ситуації взаємодії комунікатора та аудиторії. Загальна тональність дискурсу може підтримуватися і формуватися за допомогою специфічної образності, тобто використання мовних знаків, що мають інтенсивний когнітивно подібний компонент із позитивною/негативною оцінкою, емоційним забарвленням. Наприклад, в реченні “*China has our jobs; China... kills us. I beat China all the time. All the time*”, крім метафори, використано й інший виразний засіб – метонімію. Під словом “*China*” маються на увазі китайські компанії, які міцно влаштувалися в американському ринку і заважають американській економіці вільно розвиватися, до того ж, у прикладі використано повтор. Як інший приклад, можна розглянути випадок, коли економічну ситуацію в країні порівняно з економічним дивом. Впливова сила висловлювання посилюється за рахунок використання словосполучень з епітетами “*foolish wars*” («дурні війни»), “*ridiculous partisan investigations*” («обурливі партизанські розвідки»). Все це може зруйнувати «економічне диво»: “*An economic miracle is taking place in the United States — and the only thing that can stop it are foolish wars, politics, or ridiculous partisan investigations*” [40].

Образна метафора виникає у результаті пошуку образу, способу індивідуалізації, оцінки, апелюючи до інтуїції адресата, вона залишає можливість її творчої інтерпретації, образність є комунікативно-мовною категорією, що реалізується у дискурсивному середовищі. Найважливіша функція політичного дискурсу об'єктивується, зокрема, образотворчими засобами мови. У лінгвокультурному аспекті розглядають не тільки картину світу та основні її концепти, а й окремі мовні засоби, серед яких важливе місце займає метафора. Метафора вважається важливим засобом передачі через покоління стереотипів національно-культурних надбань, тому займає вагоме

місце в політичній культурі. Відповідно, метафори ґрунтуються на системі загальноприйнятих аналогій, асоціацій, що засвоюються особистістю в процесі соціалізації. У семантичному аспекті метафора постає відображенням культури, а у прагматичному – інструментом конструювання особливої культурної ідентичності. Проаналізуємо наступну фразу: *“The Senate may vote on the governor’s confirmation during the lame-duck session, but the House will probably postpone its vote until next year”*. Словосполучення *“lame-duck”* доводиться перекладати *описово*, оскільки це сесія законодавчих зборів старого складу, яка скликана у період між закінченням виборів та початком роботи законодавчих зборів нового складу. У Конгресі США така сесія проходить у парному році, наступному за листопадними виборами. Частина законодавців, які беруть участь у сесії – «кривенькі качки», які програли на виборах. Після перевиборів до 20 січня старий склад конгресу продовжує свою роботу. Оскільки його діяльність в цей період обмежена, він не виносить на обговорення кардинальні питання, тому і називається *“lame-duck”*. В іншому прикладі *“By now Britain had become mostly a diplomatic and economic lame-duck”* – *“lame-duck”* означає впливово політичного діяча, який втрачає позиції, тобто втратив колишню силу впливу, владу.

Інший цікавий приклад привернув нашу увагу, а саме: *“Teddy Kennedy was holding his press conference to bow out of the 1976 presidential race. Not only was he facing the constant threat of assassination and beset by Job’s own variety of family problems, but ghost of Chappaquiddick threatened a messy, mudslinging campaign [27]*. Таким чином, у даному прикладі згадується відомий біблійний патріарх Іов, який став символом бідності та горя. Відбувається порівняння Кеннеді з Іовом на основі того факту, що Кеннеді також зазнав немало бід, мав велику родину. Також згадується *“Chappaquiddick”* – місце трагічної події, пов’язаної з Т. Кеннеді та колишньою секретаркою Дж. Кеннеді, тобто представлено інформацію лінгвокультурологічного характеру. Індивідуальні риси політичного мовця певним чином впливають на сучасний політичний дискурс. Кожен народ має власно створений менталітет, що відображається у політичному дискурсі.

Висновки до розділу 2

Між мовою та політикою існує зв'язок: існування будь-якого політичного режиму неможливо уявити без комунікації. Саме метафора є засобом передачі виразності, образності, експресивності, маніпуляції у політичному дискурсі. Основною ціллю перекладача при перекладі будь-якого твору є досягнення адекватності. Я. Й. Рецкер пропонує чотири способи відтворення метафори: 1) повне збереження образу; 2) часткове збереження образу; 3) повна заміна образу; 4) зняття образу. П. Ньюмарк виділяє найбільш загальні і поширені стратегії перекладу метафор за формальними ознаками: дослівний переклад або калькування; заміна образу мови джерела стандартним образом мови перекладу; переклад на основі образного порівняння зі збереженням образу; відтворення метафори за допомогою образного значення; описовий переклад; вилучення; збереження з конкретизацією значення. Дослідниця Т. А. Казакова пропонує використовувати наступні способи перекладу метафоричних конструкцій, повний переклад, додавання/вилучення, заміна, структурна перебудова, традиційний відповідник, паралельне іменування метафоричної основи. Метафоричну модель розуміють як взаємозв'язок двох понятійних сфер (сфери-мішені та сфери-джерела) у когнітивному плані та їх репрезентацію у мові.

Серед концептуальних метафор структурного типу, розглядаючи промови англомовних політиків можна виокремити домашню, військову, антропоморфну, гідроморфну, фітоморфну метафори.

Завдяки різноманітним функціям політична метафора займає вагомe місце в сучасному політичному мовленні, надаючи промовам політиків виразності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Питання функціонування метафоричних конструкцій у сучасному англомовному політичному мовленні є актуальним в умовах розвитку наукової думки, оскільки своєю метою має вивчення мови в тісному зв'язку з людиною, її свідомістю. Метафора як є мисленнево-мовним явищем, важливим риторичним засобом впливу на аудиторію, створення образності. Значна частина нашої життєдіяльності є метафорично сконструйованою, відтак, концептуальні метафори вивчають як структурні, орієнтаційні, онтологічні. Дискурс варто сприймати як комунікативне явище із важливим соціальним контекстом. Такий різновид мовлення є дуже чутливим до змін в суспільстві та має маніпулятивний потенціал. Політичний дискурс вважають поліфункціональним. Перекладач досягає якісного перекладу при виборі правильної перекладацької стратегії. В англомовному політичному мовленні можна помітити використання антропоморфної, артефактної, соціальної та природної метафор. Я. Й. Рецкер пропонує чотири способи відтворення метафори: повне збереження образу; часткове збереження образу; повна заміна образу; зняття образу. Дослідниця Т. А. Казакова пропонує використовувати способи перекладу метафоричних конструкцій: повний переклад, додавання/вилучення, заміна, структурна перебудова, традиційний відповідник, паралельне іменування метафоричної основи. Метафоричну модель розуміють як взаємозв'язок двох понятійних сфер (сфери-мішені та сфери-джерела). Серед концептуальних метафор структурного типу, розглядаючи промови можна виокремити домашню, військову, антропоморфну, гідроморфну, фітоморфну. Семантична класифікація процесу метафоризації ґрунтується на особливості змістовної сторони метафоричного знака, що полягає у багатоплановості сенсу. Образний потенціал здатен викликати ціннісне ставлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аристотель. Об искусстве поэзии /Аристотель. – М. : Государственное издательство художественной литературы, 1957. – 184 с.
2. Арутюнова, Н. Д. Истоки, проблемы и категории прагматики [Текст] / Н. Д. Арутюнова, Е. В. Падучева // Новое в зарубежной лингвистике / общ. ред. Е. В. Падучевой. – М. : Прогресс, 1985. – Вып. 16. Лингвистическая прагматика. – С. 21–38.
3. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь / [за ред. В.Н. Ярцева]. Москва: Советская энциклопедия, 1990. С. 296–297. URL: <http://tapemark.narod.ru/les/136g.html>.
4. Арутюнова Н. Д. Метафора. Лингвистический энциклопедический словарь / [за ред. В.Н. Ярцева]. Москва: Советская энциклопедия, 1990. С. 296–297. URL: <http://tapemark.narod.ru/les/296c.html>.
5. Арутюнова Н. Д. Функциональные типы языковой метафоры. Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка. – Москва: Наука, 1978. Т. 37. № 4. С. 333–341.
6. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 240 с.
7. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. – М.: Прогресс, 1989. - 310 с.
8. Ергашев А.А. Отражение общественных и политических процессов в США в военных метафорах Барака Обамы // Вестник Минского государственного университета. 2015. № 393. С. 48–54, с. 53.
9. Ивин А. А., Никифоров А. Л. Словарь по логике. Москва: Туманит, изд. центр ВЛАДОС, 1997. 384 с.
10. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності: Монографія. Одеса: Чорномор'я, 2007. 156 с.

11. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) / І.В. Корунець. – В.: Нова книга, 2017. 448 с.
12. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем: Пер. с англ. / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 387- 415.
13. Найда Ю.А. Процедура аналізу компонентної структури референційного значення. – М., 1983. – С. 52-53.
14. Пауль, Г. Принципы истории языка [Текст] / Г. Пауль. - М.: Издательство иностранной литературы, 1960. - 300 с.
15. Потебня А. А. Из записок по теории словесности // Потебня А. А. Слово и миф. Москва, 1989. С. 249–252, 256–260.
16. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика : очерк лингвистической теории перевода. Москва : Международные отношения, 1974. 216 с.
17. Теория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. — М.: Прогресс, 1990. — 512 с.
18. Тошович Б. Структура глагольной метафоры // Біуівіука slowianska. - Т.УІІ. - Ороіе, 1998. - С. 228-255.
19. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: Монография / Урал. гос. пед. ун-т.— Екатеринбург, 2003. — 248 с.
20. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: Когнитивное исследование политической метафоры (1991—2000): Монография /Урал. гос. пед. ун-т. — Екатеринбург, 2001. — 238 с.
21. Чудинов, А.П. Структурный и когнитивный аспекты исследования метафорического моделирования [Текст] / А.П.Чудинов // Лингвистика: Бюллетень Уральского лингвистического общества. Екатеринбург, 2001. – 87с.

22. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Волгоград: Волгоградский государственный педагогический университет, 2000. – 440 с.
23. Юсупова Л.Г. Метафора с точки зрения антропоморфной семантики // Вестник Минского университета. 2019.- № 2(24). -С. 470–472.
24. Newmark Peter. A Textbook of Translation. – Harlow: Pearson Education Limited, 2008. – 292 p.
25. Newmark P. About Translation. Clevedon (England): Philadelphia Multilingual Matters, 1991. 184 p. 94
26. <http://sum.in.ua/s/metafora>
27. <https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>
28. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama>
29. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>
30. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/clinton2.asp
31. <https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=11&page=transcript>
32. <https://www.nytimes.com/interactive/2019/02/05/us/politics/trump-state-of-union-speech-transcript.html>
33. <https://uy.usembassy.gov/president-trumps-address-un-general-assembly/>
34. <https://www.vox.com/2018/9/25/17901082/trump-un-2018-speech-full-text>
35. <https://edition.cnn.com/2017/01/20/politics/trump-inaugural-address/index.html>.
36. <https://www.nytimes.com/2020/02/05/us/politics/state-of-union-transcript.html>
37. <https://www.economist.com/asia/2010/07/08/the-colombo-consensus>
38. <https://www.economist.com/international/2010/07/29/not-entirely-free-your-honour>

39. <https://www.politifact.com/factchecks/2016/jul/21/donald-trump/donald-trump-agai>
40. <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2019/02/05/state-union-trump-calls-stop-ridiculous-investigations/2784493002/>
41. <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2017/06/22/with-araucous-rally-in-cedar-rapids-trump-transport-himself-back-to-2016/>
42. https://obamawhitehouse.archives.gov/realitycheck/the_press_office/President_Barack_Obamas_Inaugural_Address
43. <https://www.theguardian.com/world/2009/mar/04/gordon-brown-speech-to-congress>
44. https://shron1.chtyvo.org.ua/Khoroshevskyi_Andrii/Promovy_scho_zminyly_svit.pdf